

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1941 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd för anläggande av skyddsvall vid viss del av Klarälven m. m.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 7 mars 1941 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 153, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att till utförande av ett i statsrådsprotokollet omförmålt invallningsföretag, avseende anläggande av skyddsvall vid viss del av Klarälven m. m., må lämnas statsbidrag från statens avdikningsanslag intill ett belopp av 150,320 kronor samt lån från statens avdikningslånefond intill ett belopp av 19,130 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet.

I anledning av två vid 1934 års riksdag väckta motioner (I: 181 och II: 164) bemyndigade riksdagen (jordbr. utsk. utl. nr 72; r. skr. nr 240) Kungl. Maj:t att, efter erforderlig närmare utredning, av statens avdikningsanslag anvisa intill 4,250 kronor för undersökning rörande de åtgärder, som kunde befinnas böra vidtagas till förekommande av Klarälvens översvämningar i vissa trakter. Genom beslut den 18 oktober 1935 ställde Kungl. Maj:t från nämnda anslag ett belopp av högst 4,250 kronor till länsstyrelsens i Värmlands län förfogande för ifrågavarande ändamål. Enligt beslutet skulle erforderliga undersökningar och utredningar verkställas vid syneförrättning enligt vattenlagen eller i allt fall utföras med den fullständighet och tillförlitlighet, att de kunde läggas till grund för dylik syneförrättning. Från det statsbidrag, som enligt gällande bestämmelser framdeles kunde komma att anvisas från statens avdikningsanslag till utförande av regleringsåtgärder i förenämnda syfte, skulle avräknas vad för nu ifrågavarande undersökningar och utredningar utbetalats.

Sedan lantbruksingenjören i Värmlands län, Klas Westling, den 10 juni 1936 av länsstyrelsen i nämnda län förordnats att verkställa ifrågavarande undersökning, avgav förrättningsmannen jämte vid laga syneförrättning åren 1937—1939 biträdande godemän den 7 februari 1939 utlåtande i ärendet. Utlåtandet underställdes Västerbygdens vattendomstols prövning, varjämte besvär över detsamma anfördes av viss sakägare. Genom dom den 28 juni 1940,

vilken vunnit laga kraft, fastställde vattendomstolen i huvudsak synemännens utlåtande.

I två särskilda skrifter har den av intressenterna i förevarande företag utsedda arbetsstyrelsen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om prövning av frågan, huruvida statsbidrag i en eller annan form kunde utgå för anordnande av skyddsvall mot Klarälvens översvämningar i trakten av Edebäck enligt vid syneförrättningen upprättat förslag.

Över framställningen ha infortrade utlåtanden avgivits den 3 januari 1941 av lantbruksstyrelsen, den 17 februari 1941 av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt den 24 februari 1941 av statskontoret. Sistnämnda två myndigheter ha jämväl haft att taga i övervägande en den 6 februari 1941 ingiven ytterligare skrift i ärendet från företagens arbetsstyrelse. Slutligen har lantbruksstyrelsen den 4 mars 1941 yttrat sig i anledning av vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört i sitt utlåtande.

Efter redogörelse för innehållet i de sålunda avgivna utlåtandena har *departementschefen* i ärendet anfört följande:

»Av vad förut anförts torde framgå, att vissa marker inom Ekshärads och Norra Råda socknar av Värmlands län sedan lång tid tillbaka under vissa år varit utsatta för översvämningar vid vårflöden i Klarälven. Vid högvattenstånd av särskilt exceptionell natur, såsom senast under åren 1916 och 1931, ha översvämningarna medfört betydande skador och synnerliga svårigheter och obehag för befolkningen, som till största delen utgöres av bologsarrendatorer och småbrukare. Jag tillåter mig i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t ställt icke obetydliga belopp till förfogande från undsättningsfonden för att disponeras till understöd åt personer, som på grund av de svåra översvämningarna under nyssnämnda år blivit i behov av hjälp. Med hänsyn till det sagda synes det vara av största betydelse för de trakter varom här är fråga, att åtgärder vidtagas för att framdeles skydda dem mot högvatten.

Vid den i det föregående angivna syneförrättningen enligt vattenlagen har befunnits mest lämpligt, att skyddsvallar anordnas utmed Klarälvens östra strand samt att därjämte en mindre fördjupning av älvbottnen i forsen vid landsvägsbron över Klarälven vid Edebäck åvägbringas. I avgivet remissutlåtande har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ifrågasatt, huruvida icke en utredning avseende erforderliga arbeten för upprensning och fördjupning av den s. k. Edaforsen närmast intill nyssnämnda bro borde verkställas och i samband därmed en uppskattning göras av de fördelar som genom sagda arbeten kunde tillföras intilliggande markområden och vägpartier. De av synemännen föreslagna åtgärderna böra enligt min mening, oberoende av nyssnämnda utredning, snarast möjligt komma till genomförande. Om den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ifrågasatta utredningen kommer till stånd, vilket torde vara önskvärt, synes frågan om statsunderstöd för de upprensnings- och fördjupningsarbeten i Edaforsen som kunna föranledas av en dylik utredning få upptagas till prövning efter särskild framställning.

I synemännens utlåtande ha kostnaderna för de föreslagna åtgärderna be-

räknats till 134,500 kronor, varav 123,750 kronor ansetts belöpa å jordbruksintresset och 10,750 kronor å väginintresset. Värde av båtnaden har av synemännen uppskattats till allenast 44,561 kronor 71 öre. I detta värde ingår jordbruksbåtnad till ett belopp av 38,261 kronor 71 öre och båtnad för vägunderhållningen till ett belopp av 6,300 kronor. Övriga mera indirekta fördelar för de områden, som beröras av företaget, ha icke kunnat medräknas i båtnadsvärdet. Såsom framgår av vad i ärendet anförts torde emellertid omfördelade fördelar kunna väntas bli avsevärda och komma hela den av företaget berörda bygden till godo. Till nyssnämnda kostnadssumma å 134,500 kronor har lantbruksstyrelsen ansett böra läggas det belopp å 201 kronor 76 öre av utgifterna för syneförrättningen, vilket icke täckts av det för ändamålet anvisade statsbidraget å 4,250 kronor. Enligt lantbruksstyrelsens mening böra med beaktande härav totalkostnaderna för företaget eller 134,701 kronor 76 öre uppdelas med 123,923 kronor 24 öre på jordbruksintresset och med 10,778 kronor 52 öre på väginintresset. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har med hänsyn till rådande prissförhållanden funnit de i synemännens utlåtande angivna kostnaderna för företagens utförande, 134,500 kronor, böra uppräknas med 49,000 kronor till 183,500 kronor, varav å jordbruksintresset skulle belöpa 169,450 kronor och å väginintresset 14,050 kronor. Sedermera har lantbruksstyrelsen förklarat sig icke ha något att erinra mot sagda uppräknade kostnaderna.

Genomförandet av ifrågavarande företag torde såsom framgår av det anförda komma att draga avsevärda kostnader. Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens beräkningar, mot vilka jag icke har något att erinra, skulle såsom nämnts för ändamålet erfordras sammanlagt 183,500 kronor. Det synes vara fullkomligt uteslutet, att intressenterna själva skola kunna påtaga sig utgifter av den storleksordning varom här är fråga. Med hänsyn härtill samt till den stora betydelse och nytta, som företagens genomförande skulle medföra för befolkningen i orten, anser jag, att staten bör lämna ett sådant ekonomiskt bistånd att företaget kan förverkligas.

Enligt gällande bestämmelser för statsbidrag från statens avdikningsanslag kan statsbidrag i regel beviljas endast under förutsättning att lantbruksstyrelsen finner båtnaden uppväga eller överstiga kostnaderna för torrläggningen. Då värdet av båtnaden icke uppväger kostnaden, kan statsbidrag likväl i undantagsfall beviljas, när skäl därtill föreligga. Enahanda bestämmelser gälla i fråga om lån från statens avdikningslånefond. Jag anser, att sådana förhållanden äro för handen beträffande ifrågavarande företag, att statsbidrag respektive lån böra utan hinder av angivna bestämmelser kunna lämnas från avdikningsanslaget och avdikningslånefonden. Vad angår den utsträckning, i vilken statsunderstöd bör lämnas till kostnaderna för företaget, delar jag lantbruksstyrelsens och statskontorets uppfattning, att understödet endast bör omfatta de på jordbruksintresset belöpande kostnaderna. Då såsom statskontoret framhållit Ekshärads kommun iklätt sig betalningsskyldighet för de undersökningskostnader som kunde komma att uppstå utöver det för ändamålet beviljade statsbidraget, bör härjämte statshjälp icke

utgå för bestridande av någon del av det belopp å 201 kronor 76 öre som icke täckts av nämnda bidrag. I enlighet med vad jag nu förordat skulle statens understöd sålunda avse kostnader å tillhoppa 169,450 kronor. Vad beträffar den del av statsunderstödet som bör kunna utlämnas till företagets intressenter i form av lån finner jag mig härutinnan böra biträda lantbruksstyrelsens förslag. Ifrågavarande del av understödet bör följaktligen bestämmas till belopp motsvarande hälften av den för markägarna uppkommande jordbruksbåtnaden eller i runt tal 19,130 kronor. Till återstoden av kostnaderna eller alltså (169,450—19,130 =) 150,320 kronor torde böra beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag.

Den av mig förordade tilldelningen av lån från avdikningslånefonden och bidrag från avdikningsanslaget innebär ett avsteg från gällande grunder rörande sådan tilldelning. Då sagda grunder tillkommit under riksdagens medverkan, erfordras medgivande av riksdagen för en avvikelse från desamma.»

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet med hänsyn till ifrågavarande företags omfattning och den nytta detsamma kan förväntas medföra för befolkningen i orten ävensom förhållandena i övrigt i ärendet, att understöd av statsmedel bör utgå till företagets utförande, oaktat det uppskattade värdet av båtnaden icke uppväger kostnaderna för torrläggningens genomförande. I fråga om storleken av det statsunderstöd, som bör ifrågakomma, ansluter sig utskottet till vad departementschefen härom anfört. Likaså delar utskottet departementschefens mening, att en del av understödet bör kunna lämnas i form av lån och återstoden såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen måtte medgiva, att till utförande av det i det föregående omförmälda invallningsföretaget, avseende anläggande av skyddsvall vid viss del av Klarälven m. m., må lämnas statsbidrag från statens avdikningsanslag intill ett belopp av 150,320 kronor samt lån från statens avdikningslånefond intill ett belopp av 19,130 kronor.

Stockholm den 22 april 1941.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 33.